

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Кухар Мар'яни Михайлівни «Корекція функціонального стану студентів підготовчої медичної групи», поданої з метою присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка

Дисертація Кухар Мар'яни Михайлівни «Корекція функціонального стану студентів підготовчої медичної групи» є актуальною, завершеною, самостійною науковою кваліфікаційною працею, яка має теоретичне та практичне значення й відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), й може бути рекомендованою до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Актуальність обраної теми. Студентська молодь визначає культурний, інтелектуальний, науковий, економічний потенціал та майбутнє нашої держави. На молоде покоління сучасне суспільство покладає великі надії та визначає його як генофонд успішної процвітаючої нації. Україна сьогодні має потребу в духовно, психічно і фізично здорових особистостях. Бо саме здорова людина створює конкуренцію на ринку праці, яка здатна формувати духовні та матеріальні цінності, генерувати свій творчий потенціал у креативні ідеї й інноваційно підходити до розв'язання поставлених перед нею завдань.

Актуальність дослідження зумовлено тим, що студенти підготовчої медичної групи часто зіштовхуються з різноманітними стресовими ситуаціями, підвищеними навантаженнями та труднощами адаптації до навчального процесу, що може впливати на їх функціональний стан.

Корекція функціонального стану включає в себе комплекс заходів, які спрямовані на підтримку здоров'я та оптимізацію фізичних та функціональних

ресурсів студентів, що дозволяє забезпечити оптимальний рівень їхніх навчальних досягнень і знизити ризик розвитку різних захворювань.

Питання фізичного виховання студентів широко представлені в українській науковій думці. Науковці досліджували проблеми фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп – О. Омельченко, Ю. Прокопенко (2024), Н. Москаленко (2023), Г. Суханова (2022), Г. Грибан (2011–2018), І. Боднар (2005–2017); Н. Семенова (2010–2017), Н. Цись (2016), А. Ольховик, О. Бурла (2014), С. Шинкарьов (2012), О. Бісмак (2010) та інші; проблеми морфо-функціонального стану – Н. Пангелова, О. Шапран, Т. Кравченко (2023), А. Одеров, С. Романчук, О. Небожук, М. Ріпак, О. Матвейко, В. Лашта, В. Климович, О. Тимочко (2022), Л. Басанець, О. Іванова, Я. Белікова (2013), Н. Бурень (2010), Н. Безпалова (2010) та інші; фізичного розвитку та фізичної підготовленості – Н. Сороколіт, О. Римар, У. Шевців (2024), І. Боднар (2005–2017), І. Шупік (2021), О. Сабіров, В. Пантік, Г. Гац (2016), Н. Хлус (2015), Н. Бурень (2010) та інші. Проте, в їхніх наукових працях, в основному, зосереджено увагу на фізичному вихованні здобувачів освіти, які скеровані до спеціальної медичної групи, а проблеми фізичного виховання студентів підготовчої медичної групи досліджено недостатньо, тому вважаємо дослідження є актуальним.

Здобувачкою наукового ступеня виявлено низку суперечностей між постійним зниженням рівня фізичного здоров'я, фізичної підготовленості студентів підготовчої групи та недостатнім обґрунтуванням засобів та методів, які застосовуються в процесі фізичного виховання з урахуванням функціонального стану, а також, виявлено потребу в удосконаленні процесу фізичного виховання студентів підготовчої медичної групи та недостатню кількість, або подекуди відсутність, навчально-методичного матеріалу, що спонукає її до вирішення важливої науково-практичної проблеми – корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи в процесі фізичного виховання в закладах вищої освіти та пошуку ефективних шляхів збереження здоров'я з урахуванням індивідуальних особливостей та вподобань студентів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Обґрунтованість наукових положень дисертації базується на використанні таких методів дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел; документальний метод (контент-аналіз індивідуальних медичних карток); соціологічні методи дослідження (анкетування); педагогічне спостереження; медико-біологічні методи: оцінювання рівня фізичного розвитку та функціонального стану студентів; педагогічне тестування; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний); методи математичної статистики.

Мета дослідження: науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективність програми корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи засобами фізичного виховання.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити науково-практичний досвід з питань організації фізичного виховання студентів, які займаються у підготовчій медичній групі.
2. Визначити потреби, мотиви, інтереси студентів підготовчої медичної групи в процесі фізичного виховання.
3. Дослідити фізичний розвиток, функціональний стан і фізичну підготовленість студентів підготовчої медичної групи закладів вищої освіти.
4. Визначити організаційно-методичні умови реалізації програми корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи в процесі навчальних та самостійних занять фізичними вправами.

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичну значущість роботи, особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві наукових працях; відображено апробацію результатів дослідження та кількість публікацій за темою дисертації.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади організації фізичного виховання у підготовчій медичній групі» подано аналіз та узагальнення наукових досліджень українських і закордонних учених за темою дисертації. Здійснено аналіз наукових досліджень, які розкривають морфо-функціональний

стан студентів на сучасному етапі; особливості організації занять із фізичного виховання, а також потреби, мотиви, інтереси й фізичну підготовленість студентів підготовчої медичної групи. Виявлено, що сучасні програми з фізичного виховання в закладах вищої освіти України в основному розраховані на студентів основної і спеціальної медичних груп. Недостатньо описані методики оздоровлення студентів підготовчої медичної групи.

У другому розділі *«Методи та організація дослідження»* представлено методологію дослідження. Здійснено підбір та опис методів наукового дослідження, які використано під час написання дисертації. Методи наукового дослідження дозволили досягнути мету, вирішити завдання та відповідають об'єкту й предмету дисертації. Подано інформацію про учасників дослідження, наведено опис етапів організації та інструментарію дослідження. Організація дослідження передбачала чотири етапи з вересня 2014 до липня 2025 року.

У третьому розділі дисертації *«Стан здоров'я та мотивація студентів підготовчої медичної групи до занять з фізичного виховання»* наведені результати констатувального експерименту. Досліджено мотивацію студентів до відвідування занять з фізичного виховання, здійснено моніторинг стану здоров'я студентів I-II курсів та скерування їх до підготовчої медичної групи в закладах вищої освіти, а також ставлення студентів до організації занять фізичними вправами. В процесі проведення констатувального експерименту досліджено, що студенти, які навчаються у закладах вищої освіти України в чотирьох регіонах України (Захід, Південь, Схід та Північний Схід), вважають основним і пріоритетним мотивом до відвідування занять з фізичного виховання – складання заліку з дисципліни ФВ (57,9%) і цей мотив на першому місці. На другому місці – оздоровлення організму і зміцнення здоров'я (47,9%). Третє місце належить бажанню мати красиву фігуру (28,4%).

Виявлено, що найчастішими захворюваннями, через які студентів скеровують до підготовчої медичної групи є захворювання вади зорової сенсорної системи (офтальмологічна група), опорно-рухового апарату (ортопедична група) та захворювання серцево-судинної та дихальної систем (терапевтична група).

Встановлено, що 36,17 % студентів вважають доцільним виокремити заняття з фізичного виховання для підготовчої медичної групи, оскільки, ефективність занять спільно із студентами основної медичної групи для них є низькою, вони відчують дефіцит уваги з боку викладача, заняття стають дискомфортними і як результат, можуть викликати зниження мотивації до їх відвідування.

У четвертому розділі *«Обґрунтування та експериментальна перевірка програми корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи»* обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено ефективність програми на показники фізичного розвитку, фізичної підготовленості та функціонального стану учасників дослідження та доведена її ефективність.

Встановлено позитивний вплив програми корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи на показники функціонального стану та фізичної підготовленості, які були достовірно кращі у ЕГ ($p < 0,05-0,01$) порівняно з показниками студентів КГ, які займалися за університетською програмою. Суттєвого покращення зазнали показники, що відображають стан серцево-судинної системи, що є свідченням зростання рівня тренуваності, покращення адаптаційних можливостей та економізацію роботи серця, а також, стан дихальної системи студентів - покращення стійкості до гіпоксичних явищ, нормалізації легеневої вентиляції, ритму і темпу дихальних рухів та функціональних можливостей дихальної системи

Вплив нашої програми на фізичну підготовленість студентів після її запровадження в освітній процес виявив достовірні зміни в ЕГ дівчат ($p < 0,05-0,001$). Так, під впливом програми у дівчат ЕГ статистично істотно поліпшились показники розвитку сили м'язів верхніх кінцівок $14,72 \pm 0,36$ с ($t=2,42$; за $p < 0,05$). Подібну ситуацію встановлено у розвитку сили м'язів черевного пресу. Після запровадження програми середні показники у цій вправі дівчат ЕГ статистично істотно поліпшились до $40,00 \pm 0,78$ разів ($t=2,65$; за $p < 0,05$). Статистично істотні зміни виявлено також у розвитку спритності в дівчат ЕГ. Після завершення експерименту у дівчат ЕГ показники вправи човниковий біг 4 x 9 м суттєво достовірно поліпшились і дорівнювали

10,94±0,03 с ($t=4,42$; за $p<0,001$). Встановлено статистично істотні зміни у показниках фізичної підготовленості хлопців ЕГ у трьох вправах, що характеризують силові якості.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представлено підсумки дисертаційної роботи. У результаті дослідження отримано три групи даних, які удосконалюють, доповнюють та розширюють вже наявні розробки й абсолютно нові результати дослідження:

- *уперше* науково обґрунтовано потребу зміни підходів до змісту і проведення академічних занять за освітнім компонентом фізичного виховання зі студентами підготовчої медичної групи, а саме – виокремлення цієї категорії здобувачів вищої освіти з основного відділення в окреме відділення під час занять;

- *уперше* обґрунтовано та експериментально перевірено програму корекції функціонального стану студентів підготовчої медичної групи для закладів вищої освіти, яка складається з чотирьох блоків: цільового блоку, де визначено мету, завдання програми та принципи фізичного виховання; змістовного блоку, що складається з теоретико-методичного та тематично-практичного компоненту; організаційного блоку – до нього увійшли організаційні компоненти занять (тривалість, кількість занять на тиждень, рекомендовані засоби фізичного виховання); результативного блоку, в якому зазначений інструментарій для оцінювання показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості та функціонального стану. Залежно від індивідуальних потреб студентів програма враховує їхній фізичний стан, медичні обмеження та інтереси. Змістовий блок програми передбачає комплексне застосування різноманітних засобів, а саме: корекційних вправ щодо впливу на стан здоров'я студента і комбіноване поєднання спортивних ігор (футбол, волейбол) та різновидів гімнастики (силова аеробіка (шейпінг), калланетики та атлетичної гімнастики, стретчингу та пілатесу), які позитивно впливають на розвиток аеробної витривалості, м'язової сили, гнучкості, рівноваги та координації.

– *удосконалено* наукові дані щодо організації та проведення занять студентів підготовчої медичної групи з різними порушеннями стану здоров'я та низькою фізичною підготовленістю;

– *набули подальшого розвитку* наукові розвідки щодо підвищення мотивації до занять фізичними вправами, враховуючи бажання та інтереси студентів підготовчої медичної групи;

– *набули подальшого розвитку* наукові матеріали щодо особливостей функціонального стану, фізичного розвитку та фізичної підготовленості студентів закладів вищої освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що матеріали та отримані результати дисертаційного дослідження використовували науково-педагогічні працівники для удосконалення якості організації занять у процесі розроблення робочих навчальних програм, лекційних і практичних матеріалів, під час проведення практичних занять зі студентами підготовчої медичної групи у закладах вищої освіти України на заняттях з дисципліни «Фізичне виховання» у непрофільних закладах вищої освіти та в системі післядипломної педагогічної освіти.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні наукові результати за темою дисертації висвітлені в 18 наукових публікаціях здобувача, серед яких 11 наукових статей, що відображають основні наукові результати дисертації (1 наукова стаття – у закордонному періодичному виданні, внесеному до міжнародної наукометричної бази Web of Science) та 10 – у фахових виданнях України категорії Б), 7 публікацій засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Кількість статей, зарахованих за темою дисертації, відповідає вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії.

Статті, опубліковані після набрання чинності Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, що зараховані за темою дисертації мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier).

Вивчення змісту публікацій вказує, що вони цілком відображають зміст отриманих у дисертації результатів дослідження.

1. Зорик ММ, Ніконець АВ. Застосування лікувальної фізичної культури в комплексній реабілітації хворих на жовчнокам'яну хворобу. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2014;2:80–4.

2. Ружи́ло СВ, Зорик ММ. Лікувальний масаж при захворюваннях печінки та жовчного міхура. Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені МП Драгоманова. 2015;15(5K):219–21.

3. Грибок НМ, Закаляк НР, Зорик ММ. Визначення спрямованості студентів до самооздоровлення як важливого критерію сформованості культури здоров'я особистості. Актуальні питання гуманітарних наук. 2016;16:295–301

4. Грибок НМ, Рогаля ЮЛ, Зорик ММ. Аналіз результатів сформованості культури здоров'я студентів спеціальної медичної групи. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2017;15(5K):99–104.

5. Сороколiт НС, Кухар ММ, Яворський ТІ. Моніторинг направлення студентів І–ІІ курсів до підготовчої медичної групи з фізичного виховання. Спортивна медицина і фізична реабілітація. 2019;1:86–91.

6. Кухар ММ. Вплив навчального навантаження на зорову сенсорну систему студентів І–ІІ курсів закладів вищої освіти. Спортивна наука України. 2019;1(89):32–8.

7. Сороколiт НС, Кухар ММ. Моніторинг стану здоров'я студентів І–ІІ курсів. Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені МП Драгоманова. 2019;15(3K):533–8.

8. Кухар ММ, Яворський ТІ, Козіброда ЛВ. Аналіз наукових досліджень щодо морфо-функціонального стану студентів. Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені МП Драгоманова. 2019;15(5K):188–193.

9. Kukhar M, Sorokolit N, Yavorskyu A, Rymar O, Khanikiants O. Students' motivation to attend physical education classes in universities of Ukraine. Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. 2021 May 28; (I):284–94.

10. Сороколіт НС, Кухар ММ. Ставлення студентів до організації занять фізичним вихованням підготовчої медичної групи у закладах вищої освіти України. Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. 2024;3K(176):445–8.

11. Сороколіт НС, Кухар ММ. Вплив авторської програми на фізичну підготовленість студенток підготовчої медичної групи. Спортивний вісник Придніпров'я. №3, С.95-101. 2024.

12. Зорик ММ. Вигідні вихідні положення при виконанні фізичних вправ для кращого відтоку жовчі в осіб із жовчнокам'яною хворобою. У: Тези III-ї Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Дрогобицький держ. пед. ун-т імені Івана Франка. Дрогобич: Просвіт; 2015. С. 322–3.

13. Зорик ММ. Застосування лікувального масажу в реабілітації хворих з патологією гепатобілярної системи. У: Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Зб. мат. II-ї Міжнар. наук.-практ. конф. Ченстохова – Ужгород – Дрогобич; 2016. Бер. 24–25. С. 375 – 376

14. Зорик ММ. Гідрокінезотерапія в реабілітації осіб з хронічними захворюваннями гепатобілярної системи. Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи. Зб. мат. II-ї Міжнар. наук.-практ. конф. Баку – Ужгород – Дрогобич; 2017. Жовт. 27-28. С. 421 – 423.

15. Zoryk Mariana. Scientific Investigations Analysis Dealingwith Correction of Functional State of Students. 6th International Conferenceon Science Culture and Sport. Lviv (Ukraine) – Ankara (Turkey), 25-27 April 2018. С. 249.

16. Сороколіт НС, Зорик ММ. Аналіз стану здоров'я студентської молоді України. У: XXII Наукова конференція «Молода спортивна наука України» в рамках VI Міжнародної конференції «Наука, культура і спорт». Львів; 2018. Квіт. 26-27. С. 38–39.

17. Сороколіт НС, Кухар ММ. Фактори, що впливають на морфофункціональний стан студентів. XXIII Міжнародна наукова конференція «Молода спортивна наука України». Львів, 18-19 квітня 2019. С. 40-41.

18. Сороколіт НС, Кухар ММ. Особливості фізичного виховання студентів підготовчої медичної групи. XXVIII Міжнародна наукова конференція Молода спортивна наука України. Львів, 16-17 травня 2024. С.66-67.

Відповідальність вимогам до дисертації здобувача ступеня доктора філософії. Дисертація Кухар Мар'яни Михайлівни «Корекція функціонального стану студентів підготовчої медичної групи» (науковий керівник: доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент Сороколіт Н.С.) є завершеною науково-дослідною роботою та містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, які вирішують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі фізичної культури і спорту.

За оформленням і структурою дисертація відповідає основним вимогам до дисертацій здобувача ступеня доктора філософії. Згідно з Актом метрологічної експертизи, перевірки первинної документації матеріалів та академічної доброчесності порушень не виявлено. Публічна презентація здобувачкою наукових результатів дисертації та її обговорення відбулася 06.02.2025 р. на засіданні кафедри теорії та методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, протокол від 06.02.2025 р. № 8.

ВИСНОВОК

За результатами розгляду дисертації Кухар Мар'яни Михайлівни «Корекція функціонального стану студентів підготовчої медичної групи», наукових публікацій за її темою, встановлення особистого внеску здобувачки, а також за результатами публічної презентації здобувачкою наукових результатів

дисертації та її обговорення, кафедра теорії та методики фізичної культури – структурний підрозділ Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, вважає дисертацію актуальною, завершеною, самостійною науковою кваліфікаційною працею, яка має теоретичне та практичне значення та відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), й може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні:

доктор наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри теорії та методики
фізичної культури
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана
Боберського

28.02.2025р.

Андрій МАНДЮК

Мандюка Андріє
Засвідчую:
[Signature]